УДК 655.4(476+477+(470+571))

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України,
професор

Підсумки роботи книжкової індустрії Білорусі та Росії

Вступ

Економічна криза, конкуренція сфери мас-медіа не призвели до зменшення видання кількості книг у провідних країнах світу. Так, у Великій Британії, за даними моніторингового агентства "Нільсен букскан" (Nielsen BookScan), у 2010 році було надруковано 157 039 назв книг, що на 14% більше, ніж у 2009 році. Зростання досягнуте за рахунок включення до списку електронних видань. Статистика свідчить, що кількість нових видавництв у 2010 році зросла до 3151 (3007 у попередньому році). У 2009 році було продано 235,7 млн пр. книг на суму 1,752 млрд фунтів стерлінгів (2,82 млрд доларів США). За даними асоціації книготорговців, у 2009 році було закрито 102 книжкові крамниці, з'явилось 40 нових і загальна їх кількість у Великій Британії на кінець 2009 року становила 2106.

Тенденція зростання книжкової продукції характерна і для США, де в минулому році, за інформацією бібліографічної служби "Букер" (R. R. Bowker), було надруковано понад 1 млн книг. Збільшення їхнього випуску в 2009 році на 764 448 пр. досягнено за рахунок друкування книг мікровидавництвами, авторами за власний рахунок і за допомогою технології "друк за вимогою" (books-on-demand). За даними статистичного бюро США, обіг книжкових крамниць у 2009 році становив 16,6 млрд доларів, що на 0,8% менше, ніж у попередньому.

У Китайській Народній Республіці у 2007 році нараховувалось 544 книжкових видавництва, що видали 248 тис. назв книг, із них 136 тисяч вийшли друком уперше. У 2008 році в Китаї було продано книг на суму 8,5 млрд доларів.

У 2010 році в Російській Федерації надруковано 121 738 назв книг. Обсяг російського ринку книжкової продукції скоротився на 8,1% — такого висновку дійшли аналітики ринку, а максимальний був зафіксований в 2008 році — 93,5 млрд рублів. Обсяг книжкового ринку Росії у 2009 році знизився у вартісному виразі на 12,2% і становив трохи більше 82 млрд рублів. У 2010 році він скоротився ще на 8,1% і опустився до 75,4 млрд рублів. Третину російського ринку становить зарубіжна книжкова продукція. На частку російської продукції припадає дві третини від загального обсягу ринку.

На думку експертів, книжковий ринок Росії кількісно не зростає через негативну демографію, а також зниження або деяку стабільність споживання книг на душу населення — середній показник за рік не зростає. Також помічено збільшення читацького інтересу до дорожчих видань. Дешеві книги низької якості, надруковані на поганому папері, поступово починають втрачати свої позиції.

Короткий огляд книговидання країн, що займають верхні рядки за кількістю виданих і проданих книг показує, що друкування книг істотно не зменшується. На фоні досягнень велетнів світового книговидання проведемо аналіз здобутків книжкової індустрії двох слов'янських країн — Білорусі та Росії.

1. Книговидання в Білорусі

Видавнича справа у Білорусі здійснювала поступовий перехід на ринкові відносини і тому уникла багатьох негативних факторів, які ще й досі переживає українське книговидання. Реформи відбувалися плавно, пільги білоруські видавці отримали майже одночасно з російськими, і в Білорусі у 2010 році видано 11 040 назв книг, тиражем 43 млн 139 тис. пр., що становить 4,3 книги на кожного жителя країни.

У 2010 році Республіка Білорусь була Почесним гостем XXIII Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку (ММКВЯ). Національний стенд Почесного гостя площею 350 квадратних метрів представив сучасну експозицію друкарської продукції: книги понад 40 білоруських видавництв. Презентацію літературних досягнень Білорусі і кращих зразків її поліграфічного мистецтва доповнила різноманітна програма, присвячена загальнокультурній взаємодії двох слов'янських держав. Знаковими подіями стали засідання "круглого столу" "Спільність доль: білоруська і російська література на сучасному етапі", "Російська і білоруська література в контексті слов'янської цивілізації", "Книжкова культура Білорусі. Традиції і сучасність", брифінг "Видавничо-поліграфічний комплекс Республіки Білорусь: перспективи розвитку". Відбулася презентація Національної бібліотеки Білорусі — найбільшого республіканського інформаційного центру, хранителя книжкового багатства країни. Відвідувачі ММКВЯ ознайомилися з унікальними виданнями факсиміле духовно-просвітницького проекту "Повернені святині".

"Гарна книга — предмет гордості держави і народу" — така фраза прозвучала з вуст першого заступника міністра інформації Республіки Білорусь Лілії Станіславівни Ананіч в одному з інтерв'ю на ММКВЯ. За її словами, в Білорусі діє п'ять державних видавництв, підпорядкованих Міністерству інформації, і 850 видавничих організацій різної форми власності. Як відомо, видавнича діяльність у Білорусі ліцензується. Усі видавництва рівноправні: "Ми їх не розділяємо, оскільки всі видавництва працюють на популяризацію націо-

© Сенченко М., 2011

нальної книги, виконують соціально значущі завдання", — відзначила Лілія Ананіч і розповіла про те, що в Білорусі створена система з випуску якісних національних підручників. Розвивається і поліграфічна галузь, причому її потужності активно використовуються й російськими видавництвами.

Дійсно, Республіка Білорусь робить значний внесок у світову книжкову спадщину. Вона дала світу першодрукаря Франциска Скорину і в загальній палітрі пострадянської книжкової індустрії займає гідне місце. Ставлення держави до книги, державна підтримка книговидання в Білорусі вигідно відрізняє її від інших пострадянських країн. Зробимо короткий аналіз книговидання в Білорусі за останні 20 років.

1.1. Випуск книг і брошур за назвами й тиражами у 1991—2010 роках

Таблиця 1

Рік	Кількість видань (друк. од.)	Річний тираж (тис. пр.)	Кількість книг і брошур на одного жителя (пр.)
1991	2 432	52 911	5,3
1992	2 364	71 940	7,2
1993	2 926	98 351	9,8
1994	3 346	80 606	8,0
1995	3 205	62 859	6,6
1996	3 809	59 073	6,2
1997	5 331	67 631	7,1
1998	6 073	60 021	6,3
1999	6 064	63 305	6,6
2000	7 686	61 627	6,5
2001	7 944	55 005	5,8
2002	7 753	44 251	4,6
2003	9 048	48 410	5,1
2004	8 198	31 623	3,3
2005	10 784	40 286	4,2
2006	11 569	52 021	5,2
2007	12 566	49779	5,0
2008	13 210	55387	5,4
2009	12 885	52 797	5,3
2010	11 040	43 139	4,5

Найбільше книг за назвами (13 210 друк. од.) було видано у 2008 році, а за тиражами — в 1993 році (98 351 тис. пр.). Найвищий середній тираж однієї книги — 33,6 тис. пр. зафіксовано у 1993 році, найменший — у 2004 році (3,85 тис. пр.). Динаміку білоруського книговидання за назвами і тиражами протягом 1991—2010 років подано відповідно на рис. 1 і рис. 2.

З діаграми (рис. 1) видно, що у порівнянні з 1991 роком кількість виданих книг за назвами у 2010 році в Білорусі збільшилася на 8608 пр., тобто в 4,5 раза, а тиражі зменшились на 9,8 млн пр. (рис. 2). Незважаючи на окремі спади у виданні книг за назвами (1992, 1995, 1999, 2002, 2004, 2010 роки), їхня кількість протягом останніх десяти років зростала.

Не важко помітити, що Республіка Білорусь мала найбільші річні тиражі книг у 1993 році, що більш ніж у два рази перевищує показник 2010 року.

Цікаво прослідкувати динаміку кількості примірників випущених книг і брошур з розрахунку на душу населення. Так, на початку 1991 року цей показник становив 5,3 пр., після чого у 1993 році досяг свого максимуму — 9,8 пр. і закінчив двадцятиріччя на позначці 4,5 пр. (див. рис. 3). Таким чином, кількість видань, що випускаються на душу населення, з 1991 по 2010 рік коливається від 3,3 до 9,8 пр. Проте щодо "пікового" 1993 року кількість видань на душу населення у 2010 році зменшилась у 2,2 раза.

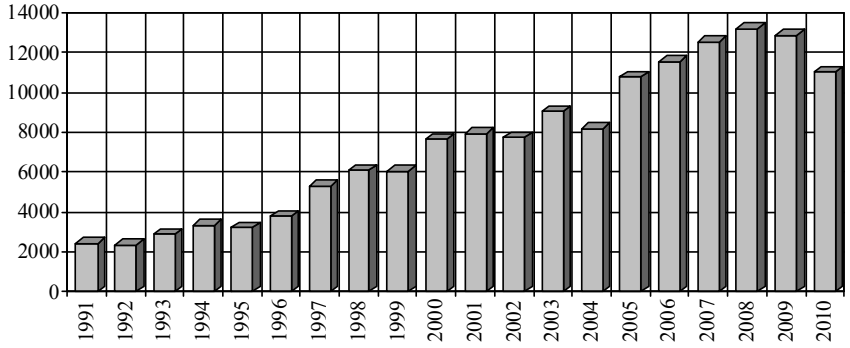

Рис. 1. Динаміка білоруського книговидання за назвами

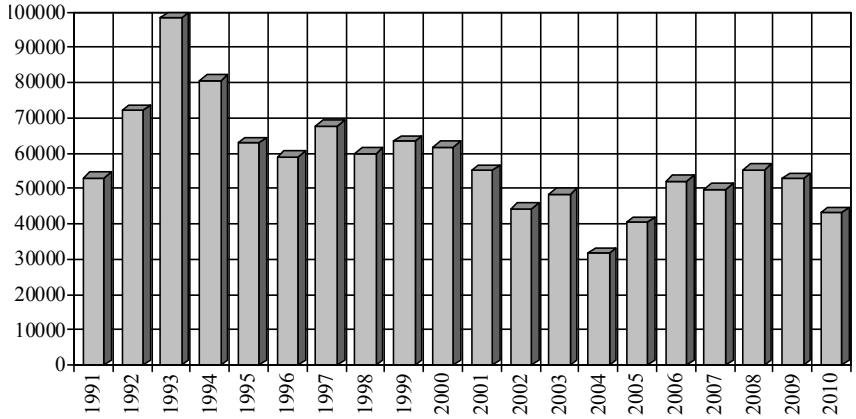

Рис. 2. Динаміка білоруського книговидання за тиражами

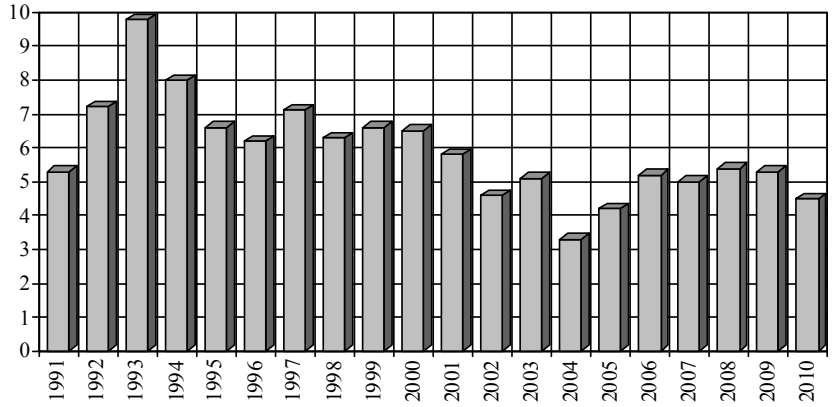

Рис. 3. Динаміка випуску книг і брошур на одного жителя Білорусі

1.2. Як виглядають білоруські видавці в 2010 році?

Варто зауважити, що, незважаючи на світову кризу, білоруське книговидання почуває себе непогано. Так, у VII Міжнародному конкурсі "Мистецтво книги", підсумки якого підбивались 3—4 червня в Москві, країна одержала шість дипломів. Книговидавці Білорусі брали участь у конкурсі всьоме і представили книги в усіх дев'яти номінаціях: "Ґран-прі", "Наш сучасник", "Арт-книга", "Моя країна", "Книга для дітей і юнацтва", "Віддруковано в Співдружності", "Співдружність", "Перемога", "Наука і життя".

32 книги, подані Республікою Білорусь на міжнародний конкурс, були підвищеної якості і лауреатами Національного конкурсу "Мистецтво книги". 13 із цих книг випущені державними видавництвами, інші 19 — поліграфічними підприємствами ("Видавництво "Білоруський Будинок друку", Мінська друкарська фабрика Гознака), видавництвами Білоруської православної церкви і Свято-Єлисаветинського жіночого монастиря в м. Мінську.

Вищу нагороду в номінації "Ґран-прі" одержала фотокнига "Земля сили. Біловезька пуща", видана до 600-річчя встановлення заповідного режиму в Біловезькій пущі (видавництво "Білоруська енциклопедія імені П. Бровки", поліграфічне виконання — видавництво "Білоруський Будинок друку"). "Земля сили. Біловезька пуща" — книга-подарунок, саме видання такого характеру можна назвати предметом гордості держави білоруського народу.

Серед інших показників розвитку книжкової індустрії не останнє місце займає середній тираж однієї книги, який становить 3,9 тис. пр., на кожного жителя країни припадає 4,5 книги. За даними Національної книжкової палати Білорусі, у 2010 році в країні було випущено 11 040 назв книг, загальним тиражем 43,1 млн пр. (табл. 1).

Якщо порівняти показники 2010 року з показниками 2009 року, то на 15% зменшилася кількість назв книжкової продукції і на 18,3% знизився її сукупний річний тираж. І це при тому, що минулий рік був непростим для всіх країн. Економічна криза вплинула на всю світову книжкову індустрію.

Видання, що випускаються невеликими тиражами, до 500 пр., становлять більше 44,5% від усіх книг, надрукованих в Білорусі у 2010 році. Проте сума їхніх тиражів не перевищує 2,5% від загального тиражу книжкової продукції. Найбільшу кількість книг за назвами випущено в тиражній групі від одного до п'яти тисяч примірників — 30,2%.

Видова структура книговидання Білорусі залишається достатньо стабільною (табл. 2).

Як і в минулому році, більше третини всього обсягу випуску книг і за кількістю назв (39,5%), і за тиражами (40,4%) займають навчальні та навчально-методичні видання. Значною є частка випуску літературно-художніх творів, вона становить: за назвами — 20,3%, за тиражами — 32,9%.

Таблиця 2

Ч. ч.	Тематика	Кількість книг і брошур (друк. од.)	Тираж (тис. пр.)
1	Загальний розділ	646	2 542,0
2	Філософські науки. Психологія	284	838,2
3	Релігія. Теологія	165	555,5
4	Суспільні науки	3 878	18 100,1
5	Математика і природничі науки	430	194,8
6	Прикладні науки. Медицина. Техніка	2 191	4 873,9
7	Мистецтво. Фотографія. Ігри. Спорт	372	915,7
8	Мовознавство. Лінгвістика. Художня література	2 746	4 748,9
9	Географія. Біографії. Історія	328	370,4
	УСЬОГО	**11 040**	**43 139,5**

Видавничу активність у 2010 році проявили тільки 403 видавці з 804 зареєстрованих Міністерством інформації Республіки Білорусь. Лідируючі позиції в рейтингу займає видавництво "Харвест", що забезпечило торік видання 20,4% книг від загальної кількості за назвами і 42,8% — від сумарного річного тиражу. При цьому основна частина видавничої продукції видавництва "Харвест" — 80% за назвами і 85,7% за тиражами — представлена книгами, випущеними за участі зарубіжних, в основному російських, видавців.

Лідером мовної групи в білоруському книговиданні, безперечно, є російська мова — 85,7% (табл. 3). У порівнянні з 2009 роком, випуск книг білоруською мовою трохи збільшився, проте їхня частка в загальній кількості видань залишається практично на рівні останніх трьох років — близько 8,6%. Виходили також книги англійською мовою (4%), німецькою, французькою, польською, іспанською та іншими мовами.

Таблиця 3

Ч. ч.	Мова видання	Кількість книг (друк. од.)	Тираж (тис. пр.)
1	Англійська	437	1 479,4
2	Білоруська	951	4 017,5
3	Російська	9 461	37 303,4
4	Українська	3	0,8
	УСЬОГО	**10 852**	**42 801,1**

Білоруською мовою було видано дев'ятитомне зібрання творів народного пісняра Білорусі Янки Купали. Побачили світ зібрання творів Якуба Коласа, Максима Танка, Івана Шамякіна, твори класиків білоруської літератури: Аркадія Кулешова, Василя Бикова, Володимира Короткевіча. Багато

уваги приділяється сучасній білоруській дитячій літературі. Серед останніх новинок — книги Раїси Боровікової, Володимира Корізно, Алеся Бадака, Олени Масло. Література для підлітків виходить у серії "Перехідний вік". Тут можна назвати книги Андрія Федоренка, Володимира Соломахи, Алеся Наварича та інших авторів. Унікальним з погляду адресного державного фінансування книговидання можна вважати проект "Шкільна бібліотека". Десятки книг наймасовішими тиражами надсилаються в школи країни безоплатно. Розрахунки з видавництвами держава повністю бере на себе.

Книговидання вже давно стало пріоритетним напрямом діяльності Спілки письменників Білорусі, яку очолює Микола Чергинець. Адже для письменника важливо не тільки створити твір, а й дійти з ним до читача, побачити свою книгу в бібліотеці, на полиці книжкового магазину.

Спільно з видавництвом "Харвест" Спілка видає "Бібліотеку Спілки письменників Білорусі". При значній увазі до сучасної літератури не забувають і класичні поезію та прозу. Десятки книг "Бібліотеки Спілки письменників Білорусі", а також ще однієї серії — "Бібліотека пригод і фантастики" видаються в Білорусі.

Спілки письменників Білорусі і Росії створили Спілку письменників Союзної держави. У Мінську був проведений з'їзд. Один із пленумів пройшов у Курську. Готується до виходу у світ журнал "Біла Вежа" — друкований орган літераторів Білорусі та Росії.

1.3. Світ енциклопедій Білорусі

Особливу увагу варто звернути на енциклопедичні видання Білорусі. Директор "Білоруської енциклопедії імені П. Бровки" Тетяна Белова розповіла про плани видавництва на XVIII Мінській міжнародній книжковій виставці-ярмарку (ММКВЯ), яка проходила з 9 по 13 лютого 2011 року.

"Сьогодні читачу надається великий вибір енциклопедій. Але, на жаль, часто це компіляції або перекладна література. А це значить, що ніхто не гарантує якість такої інформації. Ми ж видаємо тільки якісну та оригінальну енциклопедичну літературу, в підготовці якої беруть участь провідні вчені, — підкреслила Тетяна Белова. — До речі, найближчим часом у Мінську на проспекті Переможців, 51 відкриється магазин, в якому в першу чергу буде доступна саме хороша енциклопедична література".

Серед значних проектів найбільшого білоруського видавництва — "Регіони Білорусі", "Міста і села Білорусі", "Військова школа Білорусі: традиції і сучасність", "Природа Білорусі", "Енциклопедія для школярів і студентів" тощо. Але на цьому "Білоруська енциклопедія імені П. Бровки" зупинятися не збирається. У планах видавництва випуск енциклопедії про Республіку Білорусь англійською мовою, щоб за кордоном краще знали країну і те, через які випробування їй довелося пройти, і глибше змогли пізнати та зрозуміти білоруський характер. Все це буде представлене в цікавих образах, особах, подіях, фактах, — поділилася задумками Тетяна Белова.

Варто додати, що видавництвом "Білоруська енциклопедія імені П. Бровки", яке з 1996 по 2008 рік очолював білоруський поет, публіцист Геннадій Пашков, були видані "Енциклопедія історії Білорусі", вісімнадцятитомна універсальна "Білоруська енциклопедія", серія історико-документальних хронік "Пам'ять", розпочата робота над шеститомною енциклопедією "Республіка Білорусь".

З листопада 2008 по травень 2010 року головним редактором видавництва був відомий письменник Володимир Саламаха, лауреат Державної премії Республіки Білорусь 2002 року. Саме тоді були видані енциклопедія "Археологія Білорусі" том 1, "Історія білоруської книги" у 2 томах, "Книжна культура Великого князівства Литовського", "Культура Білорусі" том 1, "Природа Білорусі" у 3 томах, розпочато семитомне видання "Регіони Білорусі" том 1, дванадцятитомне видання "Енциклопедія для школярів і студентів" том 1 тощо.

1.4. Поліграфічна база

Маючи добру поліграфічну базу з часів Радянського Союзу, білоруські друкарні активно залучають до співпраці російські книжкові видавництва, які охоче друкують свою продукцію у них. Зокрема, за словами заступника міністра інформації Білорусі Ігоря Лаптьонка, російські замовлення займають майже 60% продукції найбільшого в Білорусі Поліграфічного комбінату імені Якуба Коласа, близько 40% замовлень Мінської фабрики кольорового друку, до 30% продукції друкарні видавництва "Білоруський Будинок друку".

У той же час, як повідомив І. Лаптьонок, білоруська сторона продовжує працювати над подальшим нарощуванням свого потенціалу книговидавця, щоб зробити його ще привабливішим для російського замовника. Заступник міністра відзначив, що робота з російськими видавництвами є сьогодні для Білорусі одним зі способів збереження радянських потужностей у галузі, а отже й робочих місць у друкарнях. "Колись та поліграфічна база, яка сьогодні ще продовжує працювати, була призначена для забезпечення поліграфії Білорусі, країн Прибалтики, України. З тих пір політична карта змінилася, а поліграфія залишилася за обсягами на тому ж рівні. Її треба чимось заповнювати"[1], — сказав Ігор Лаптьонок.

1.5. Система книгорозповсюдження Білорусі

Система книжкової торгівлі Міністерства інформації на сьогодні налічує 87 книжкових магазинів. З них 81 книгарня входить до складу відкритих акціонерних товариств "Белкнига", "Брестknига", "Витебскknига", "Гомелькнига", "Гроднокнига", "Могилевсоюзпечать". Інші п'ять утворюють мережу фірмових книжкових магазинів поліграфічного підприємства "Мінська фабрика кольорового друку" і один належить підприємству "Видавництво "Білорусь". 56 магазинів розташовані в м. Мінську і в п'ятьох обласних центрах, 27 — у районних містах і 4 — у селищах міського типу. Книготорговельна мережа міністерства обслуговує населення 23 адміністративно-територіальних одиниць, тобто 19,5% від їхньої загальної кількості.

Для організацій книжкової торгівлі пріоритетними були і залишаються: задоволення потреб населення в книжковій продукції всіх тематичних напрямів, удосконалення форм і методів продажу книжкової продукції, розширення послуг, що надаються, оптимізація товарних запасів, розвиток матеріально-технічної бази роздрібної мережі, забезпечення гнучкої асортиментної та цінової політики.

Книготорговельні організації, намагаючись створити максимум зручностей для покупців і заощадити їхній час на здійснення покупки, продовжують активно оснащувати роздрібну книготорговельну мережу платіжними терміналами. Нині в системі міністерства розрахунки по банківських картках проводяться у 44 книжкових магазинах (53,7% від загальної кількості магазинів), в яких встановлено 56 платіжних терміналів.

З метою створення найсприятливіших умов для покупців книготорговельні організації прагнуть до оптимізації режиму роботи магазинів. Для експерименту в двох провідних книгарнях Мінська (Центральний книжковий магазин, Будинок книги "Світоч") режим роботи продовжено на годину — до 21.00.

Питання розповсюдження соціально значущої літератури державних видавництв, забезпечення її повного асортименту в роздрібній мережі, пріоритетного розміщення і демонстрації в торгових залах не втрачають своєї актуальності і постійно знаходяться в полі зору Міністерства інформації.

Організації книжкової торгівлі, здійснюючи своє основне завдання — реалізацію соціально значущих книг і широ-

[1] *Российские* издательства активно печатают свои книги в Белоруссии // Информационное агентство REX. — Режим доступа: http://www.iarex.ru/news/12653.html. — Загл. с экрана.

кого спектру інших видань, проводять чимало презентаційних та інших заходів. Велику увагу вони надають рекламі — оформлюють тематичні та ювілейні виставки-продажі літератури, проводять такі пропагандистські заходи, як місячники, декади, тижні і дні книги.

Книготорговельні організації ведуть цілеспрямовану роботу із вдосконалення асортиментної політики: при замовленні літератури враховуються дані вивчення попиту, окремі організації застосовують бальну оцінку книги; спільно з постачальниками проводять зниження ціни на літературу минулих років випуску, продають її зі знижками.

Відкрите акціонерне товариство (ВАТ) "Белкнига", займаючи лідируюче становище серед книготорговельних організацій Міністерства інформації, найпослідовніше і найсистемніше застосовує в торгово-технологічних процесах сучасні інтернет-технології. Починаючи з 2007 року, воно продовжує планомірну роботу зі створення і модернізації системи інтернет-інформування потенційних покупців. Первинно створені веб-сторінки "Белкниги" і шести провідних магазинів за два роки перетворені на корпоративний сайт (інтернет-портал) організації, що включає веб-сторінки 27 філій товариства, де представлені відомості про історію магазинів, асортимент, послуги тощо.

На базі автоматизованої системи працює інформаційно-довідкова служба, яка надає відомості, у тому числі по телефону, про наявність, місцезнаходження, кількість примірників конкретної книги в мережі ВАТ "Белкнига". Враховуючи значний обсяг запитів, для цього виділено додаткову телефонну лінію, також у штаті працює окремий фахівець.

Нині у ВАТ "Белкнига" впроваджена послуга з інформування потенційних покупців про наявність книг у роздрібній книготорговельній мережі через глобальну мережу Інтернет у режимі он-лайн.

У ВАТ "Витебскknига" розроблена і введена в практику роботи пошукова програма, що дає змогу на основі актуалізованої бази даних надавати покупцям дані про наявність книг у роздрібній мережі, а також у видавництвах Білорусі і Росії. Приймаються заявки на тимчасово відсутні у продажу книги, наявні у видавництвах.

Оцінивши можливості впливу глобальної мережі Інтернет на ефективність продажів, книготорговельні організації стали більше уваги приділяти власним інтернет-ресурсам. Нині веб-сайти є у всіх книготорговельних товариств.

Розширення роздрібної книготорговельної мережі забезпечено за рахунок відкриття книжкових павільйонів у м. Вітебську (ВАТ "Витебскknига") і м. Бобруйську (ВАТ "Могилевсоюзпечать"). Нерідко використовуються внутрішні резерви, як у ВАТ "Гроднокнига", де в ході реконструкції приміщень магазинів "Веди" і "Паўлінка" (м. Гродно) торгові площі збільшені за рахунок складських приміщень.

Значні кошти спрямовуються на розвиток матеріально-технічної бази книготорговельних організацій: проведені комплексні ремонти із заміною торгового устаткування магазинів "Ровесник" (ВАТ "Витебскknига"), "Букініст" (ВАТ "Гомелькнига"), "Школяр" (ВАТ "Гроднокнига"), "Будинок книги "Знання" (ВАТ "Белкнига"). Оновлюються комп'ютерні програми, техніка, автомобільний парк товариств.

Відновлена традиція проведення конкурсу професійної майстерності продавців, мета якого — упровадження в практику книготоргівлі нових технологій і методик, досвіду кращих книгорозповсюджувачів, підвищення престижу працівника книжкової торгівлі. Проте основа одна — професіоналізм у роботі з книгою, її вміла пропаганда і популяризація, формування інтересу до читання.

У книготорговельних організаціях проводяться різні конкурси, однак підбиття їх підсумків носить заочний характер. Відмінність конкурсу професійної майстерності продавців у тому, що він проводився в реальному часі, із залученням зацікавленої аудиторії — професійного журі, учасників, глядачів.

У Білорусі випускається 48 назв газет, загальним тиражем 23 793 тис. пр. і 880 журналів, збірників, бюлетенів, загальним тиражем 58 031,1 тис. пр. Згідно із Законом про засоби масової інформації Міністерством інформації Республіки Білорусь анульовано 8 свідоцтв про державну реєстрацію ЗМІ.

1.6. Перспективи розвитку видавничої сфери Білорусі

28 січня 2011 року відбулося засідання колегії Міністерства інформації Республіки Білорусь "Про підсумки роботи галузі у 2010 році і основні завдання на 2011 рік". У своїй доповіді міністр інформації О. Пролесковський відзначив, що основними напрямами стратегічного розвитку галузі друку і засобів масової інформації на 2011—2015 роки передбачена подальша оптимізація системи державних і галузевих друкованих ЗМІ.

У цьому напрямі передбачається продовжити роботу зі створення так званих видавничих будинків, що забезпечують випуск газет і журналів, подібних за тематичними напрямами. На порядку денному також — питання раціонального використання бюджетних коштів і переходу державних ЗМІ на самоокупність.

Міністр інформації особливо підкреслив необхідність розроблення Закону Республіки Білорусь "Про видавничу діяльність", проект якого включено до "Плану підготовки законопроектів на 2011 рік", затверджений Указом Президента Республіки Білорусь від 6 січня 2011 року № 10. Передбачається, що ухвалення закону забезпечить функціонування видавничої сфери як єдиного механізму, що включає підготовку, виготовлення і розповсюдження видавничої друкованої продукції, а також уможливить здійснення комплексного державного регулювання галузі друку.

Стратегічним завданням для організацій книжкової торгівлі у 2010 році було названо укрупнення, у зв'язку з чим здійснюється реорганізація ВАТ "Белкнига" шляхом приєднання до нього ВАТ "Брестknига", ВАТ "Витебскknига", ВАТ "Гомелькнига" і ВАТ "Гроднокнига". Міністерством інформації внесена пропозиція про розроблення Державної програми розвитку книжкової торгівлі в Республіці Білорусь на 2011—2015 роки для подальшого її затвердження Радою Міністрів Республіки Білорусь.

На базі Національної книжкової палати Білорусі реалізовано проект Державної програми "Електронна Білорусь" зі створення "Інформаційної системи державної бібліографічної інформації" (ІС ДБІ).

ІС ДБІ розроблена білоруською компанією СП ЗАТ "Міжнародний діловий альянс" на замовлення Міністерства інформації Республіки Білорусь.

Система дає змогу здійснювати автоматизовану бібліографічну реєстрацію видавничої продукції і засобів масової інформації Білорусі, забезпечує доступ віддалених користувачів до ресурсів ІС ДБІ. Авторизованим користувачам надається можливість самостійно формувати запити, здійснювати пошук і одержувати необхідні відомості з бази даних.

ІС ДБІ забезпечує мережну та інформаційну взаємодію у сфері книговидання і національної бібліографії, створює умови для організації електронного обміну даними, забезпечує збереження даних про книговидання і ЗМІ на електронних носіях. Її впровадження скоротить терміни реєстрації видавничої продукції та інформування державних органів, інших користувачів шляхом опрацювання і надання даних в електронному форматі.

Щорічно ресурси системи поповнюватимуться більш ніж 100 тисячами нових записів, що відповідають міжнародним стандартам машиночитних форматів для бібліографічних даних.

(Далі буде)

Надійшла в редакцію 26 квітня 2011 року